

А.Т. Проказа, Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КІБЕРНЕТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Проказа О.Т.

Інноваційні педагогічні технології в системі кібернетичної педагогіки
Обґрунтована сутність кібернетичної педагогіки. Конкретизовані її
особливості в системі інтерактивного навчання.

Ключові слова: кібернетична педагогіка, інноваційні технології, якість
знань, інтерактивне навчання.

Проказа А.Т.

Инновационные педагогические технологии в системе кибернетической
педагогике

Обоснована сутність кібернетичної педагогіки. Конкретизовані
еї особливості в системі інтерактивного навчання.

Ключевые слова: кибернетическая педагогика, инновационные
технологии, качество знаний, интерактивное обучение.

Інноваційні педагогічні технології покликані сприяти якості знань.
Проблема якості знань, умінь на основі цих знань та навичок на основі умінь
завжди була, є і буде досить важливою, якщо не сказати, визначальною. Якість
знань багато в чому залежить від якості навчання. Інноваційні педагогічні
технології в системі кібернетичної педагогіки якраз і сприяють підвищенню
ефективності та якості процесу навчання. Якість визначається повнотою
управління квазісамостійною роботою учнів (студентів), а тому і процесом
засвоєння знань. Цей процес є досить складним і тривалим. Він передбачає:

- Сприйняття змісту навчального матеріалу (ЗНМ) на підґрунті
концентрованої уваги.

- Розуміння сутності ЗНМ у взаємозв'язку з попередніми знаннями, які відіграють роль опорних. Має ефективно працювати дидактичний диполь «пояснення – розуміння».

- Запам'ятовування основних елементів знань у ЗНМ на основі його розуміння шляхом повторень, кількість яких залежить від специфіки пам'яті конкретного учня (студента).

- Відтворення логічної структури ЗНМ на підґрунті пам'яті та мислення (репродуктивне та продуктивне відтворення).

- Застосування знань на відповідних рівнях – типовому, нестереотипному та творчому.

Вчитель (викладач) має створити такі психолого-педагогічні умови, щоб учень (студент) мав змогу успішно здійснювати самоосвіту. Ці умови передбачають організацію та управління навчально-пізнавальною діяльністю, а тому таку діяльність ми називаємо квазісамостійною. Надто важливим є те, що за таких умов учень (студент) бажає, прагне до того, щоб його навчально-пізнавальною діяльністю керували, контролювали та справедливо оцінювали її. Це означає, що повчання і вимоги насильницької педагогіки мають звільнити місце для бажаного керованого навчального пізнання кібернетичної педагогіки, яка ґрунтується на довірі та взаєморозумінні.

Забезпечити якісне засвоєння ЗНМ на бажаному для учня (студента) рівні має своєрідна дидактико-методична система, яка технологічно реалізується на сучасній матеріальній базі з електронними носіями інформації. У цьому відношенні заслуговує на увагу так зване інтерактивне навчання, на якому ми й зосередимо свою увагу.

Сучасна педагогіка має бути кібернетичною, в основі якої – нові інтерактивні технології навчання, як результати наукових досліджень освітніх систем та процесів, що в них відбуваються.

Інтерактивне (від англ. інтер – взаємний, акт - діяльність) навчання в стратегічному плані передбачає і має забезпечити перманентне діалогове спілкування на підґрунті педагогічного взаєморозуміння та цілеспрямованої

співпраці. В процесі такого «дипольного» спілкування здійснюється «циркуляція» навчальної інформації між учнем та вчителем, учнем та комп'ютером, учнем і другими учнями, а також «діалогове» спілкування учня з самим собою на основі пам'яті про минулий власний навчальний досвід.

Таким чином, учень має стати суб'єктом своєї власної навчально-пізнавальної діяльності. А це буде можливим, якщо учень сам має бажання і можливості ставити власні цілі, планувати свою діяльність, самоорганізовуватись на виконання запланованої діяльності, постійно здійснювати самоконтроль та самооцінку і нести відповідальність за результати своєї навчально-пізнавальної (а отже і самовиховної) діяльності.

А що ж вчитель? Кожний вчитель покликаний створювати оптимальні педагогічні умови для успішного здійснення трьох «само»: самостановлення, саморозвиток і самореалізація особистості з позитивними якостями з точки зору загальнолюдських цінностей. Ці загальнолюдські цінності не залежать від різних кон'юктурних обставин і знаходяться з одного боку демаркаційної лінії, яка розділяє добро і зло (знання – невігластво, ввічливість – хамство, порядність – підлість, правдивість – брехливість і т. ін.).

Для навчальних закладів освіти всіх рівнів наукові знання є досить важливою складовою духовної культури, а тому мають визначатися як вагома цінність для держави, суспільства і особистості.

Система освіти в стратегічному плані має гармонійно об'єднати природничонаукові (зокрема фізико-математичні) та суспільно-гуманітарні знання і на цьому підґрунті формувати необхідний стиль мислення (системно-діалектичний, вірогіднісно-прогностичний, логіко-варіативний). Такий стиль мислення, як стійка позитивна якість особистості, є передумовою перманентної самоосвіти і продуктивної пізнавальної та трудової діяльності.

Інтерактивне навчання в системі кібернетичної педагогіки характеризується такими особливостями:

- мета: розвиток учня як активної (*vita activa*), самостійної, ініціативної особистості;

- відношення (суб'єкт - суб'єктні): рівність при спілкуванні, розподіл відповідальностей;
- методи: проблемно-пошукові;
- засоби (носії інформації): електронні, паперові, суб'єкт - об'єктні;
- процес: гнучкий, орієнтований на «зону найближчого розвитку»;
- результат: творча спрямованість моральної особистості, потреба самореалізації.

Нова освітня парадигма детермінує суттєві зміни як у змісті навчального матеріалу (гуманітаризація, «олюднення» знань), так і у процесі навчання (гуманізація навчально-виховного процесу – зміна відносин у структурі діяльностей). В основі нової парадигми освіти – педагогічний дуалізм: оптимальне поєднання методології і технології навчання і виховання. Центр ваги зміщується в бік виховання у процесі навчання.

Методичні основи виховного процесу передбачають відмову від моралізаторства, менторського повчання, беззаперечних вимог та погроз. Пріоритетними мають вважатися виховання специфічним змістом навчального матеріалу, виховання процесом пізнання, виховання своєрідним спілкуванням у процесі навчання, виховання духом взаємоповаги і взаєморозуміння.

Традиційні методики навчання в основному підпорядковані логіці розвитку наукових знань, а не закономірностям гармонійного розвитку учнів. Не в повній мірі забезпечується формування мотиваційної, вольової, етичної, естетичної, емоційно-почуттєвої сфер діяльності учня.

Педагогіка кібернетичного періоду свого розвитку має забезпечити оптимальне управління навчально-творчою діяльністю (згідно з інтересами і потребами). Технологічна розробка інтерактивного навчання покликана забезпечити практичну реалізацію провідних ідей кібернетичної педагогіки.

Сучасна нормативна побудова учбової діяльності вступає у протиріччя з задачами особистісно орієнтованого навчання, з ціннісним ставленням учня до дійсності, до свого буття у світі і сутності цього буття (онтологічний аспект).

Лише особистісно орієнтований (суб'єктивований) об'єктивний зміст може стати епіцентром навчально-творчої (а отже і самовиховної) діяльності учня.

Виховний аспект технології інтерактивного навчання полягає в тім, що ця технологія забезпечує навчальні успіхи, котрі детермінують позитивні емоції, бажання вчитися, перманентне пізнання з орієнтацією на систему загальнолюдських цінностей.

Заслужують на увагу такі освітні технології, які є особистісно орієнтованими, у яких особистісні цінності гармонійно поєднуються з національними та загальнолюдськими.

Література

1. **Грицьких О.В.**, Проказа О.Т. Деякі прогностичні особливості педагогіки ХХІ століття. // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2004». Том 40. Стратегічні напрями реформування системи освіти. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – 74с.

2. **Ключак К.Г.**, Проказа О.Т. Інноваційні педагогічні технології в контексті педагогічної творчості. // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2004». Том 42. Сучасні методи викладання. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – 88с.

3. **Кларин М.В.** Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. – М.: Знание, 1989. – 80с.

4. **Лернер И.Я.** Процесс обучения и его закономерности. – М.: Знание, 1980. – 96с.

5. **Левшин Л.А.** Логика педагогического процесса. – М.: Знание, 1980. – 96с.

Prokaza A.T.

Innovatory pedagogical technology in the system of cybernetic pedagogy.

In the basis – the essence of the cybernetic pedagogy. Specified it peculiarity in the system of interactive instruction.

Keywords: cybernetic pedagogy, innovatory technology, quality knowledge, interactive instruction.

Відомості про автора

Проказа Олександр Тихонович – канд. пед. наук, доцент кафедри фізики
Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.